

Suomeen suunnanmuutos

Kristillisdemokraattien vaihtoehtobudjetti 2023

Johdanto

Suomen talouden lähivuosien haasteet ovat mittavat. Julkisen talouden tasapaino edellyttää vähintään 80 prosentin työllisyyttä ja 2 prosentin talouskasvua. Jotta julkinen talous saadaan tasapainotettua vuosikymmenen loppuun, on seuraavien hallitusten ryhdyttävä mittaviin toimenpiteisiin. Julkisen talouden tasapainottaminen vaatii kaikkia kolmea keinoa: menojen pienentämistä, tulojen kasvattamista ja talouskasvun kiihdyttämistä rakenteellisin uudistuksin.

Väestön ikääntymisestä johtuvaan sote-menojen kasvuun ja työvoiman tarjonnan vähenemiseen on varauduttava. Sote-sektorin eli palvelutoimintansa vuoden 2023 alusta aloittavien hyvinvointialueiden alirahoitus on paikattava.

Syntyvyyteen voidaan politiikan keinoin vaikuttaa vain rajallisesti. Lapsiperheitä pitää kuitenkin tukea, jotta päätös lasten hankinnasta ei jää kiinni rahasta. Saavuttaaksemme 80 prosentin työllisyystavoitteen pitää olla valmis konkreettisiin toimiin.

Kristillisdemokraattien talouspoliittiset päätavoitteet seuraavalle hallituskaudelle:

1. Suomen talous kestäväälle pohjalle
2. Työllisyys ja kestävä kasvu
3. Hyvinvoivat perheet
4. Toimivat sosiaali-, terveys- ja vanhuspalvelut
5. Kriisinkestävä ja omavarainen Suomi

Marinin hallituksen raskas perintö

Avaamalla tien laajenevaan EU-yhteisvelkaan ja sallimalla julkisen sektorin velkaantumisen jatkumisen Rinteen-Marinin hallitus on tehnyt Suomen talouspolitiikan liikkumavaran kapeaksi vuosiksi, jopa vuosikymmeniksi, eteenpäin. Suomi ei ole enää taloudenpidossaan pohjoismaa, vaan pikemmin tyypillinen eteläeurooppalainen maa.

Yksi hallituksen kauaskantoisimmista talouspoliittisista päätöksistä oli eduskunnan kesällä 2021 hyväksymä EU:n elpymisväline. Suomella oli tuolloin aito tilaisuus vaikuttaa Euroopan tulevaisuuteen, mutta hallitus hyväksyi hätäisesti kyhätyn elpymisvälineen ja avasi samalla portit uusille tulonsiirroille. Valtion menokehysiä kasvatettiin koronakriisin varjolla hallituspuolueiden yhteisellä sopimuksella vielä kesällä 2021.

Kristillisdemokraatit
Eduskuntaryhmä

SUOMEEN
SUUNNAN-
MUUTOS

Joidenkin Rinteen-Marinin hallituksen päätösten hintalappuja:

- Hallitusohjelman pysyvät menolisäykset: noin **5 mrd €** hallituskauden aikana.
- Pandemian hoidon kulut sekä Venäjän hyökkäyksestä johtuneet varautumismenot: yhteensä noin **15 mrd €**.
- Sote-uudistuksen aiheuttaman ylimääräiset muutuskustannukset: vähintään **0,5 mrd €** vuositasolla. Sote-menot kasvavat väistämättä, ja KD kannattaa terveydenhuollon, eli käytännössä hyvinvointialueiden, parempaa resursointia. Sote-uudistus kuitenkin lisää sellaisia terveydenhuollon ja sosiaalitoimen menoja, jotka eivät suoraan paranna terveyspalveluita. Näitä menoja ovat esimerkiksi ns. muutuskustannukset (hyvinvointialueiden hallinto, tietojärjestelmien uusinta, kiinteistökulut) sekä palkkaharmonisaation kustannukset. Hyvinvointialueita oli hallituksen mallissa jo lähtökohtaisesti liikaa.
- Valtionvelan korkomenot 2023 [1]: **1,5 mrd €**, tulevina vuosina enemmän [3].
- Lisäksi hallitus on päättänyt budjetissaan vuodelle 2023 tukea kotitalouksia korkeiden energiakustannusten vuoksi lähes **1 mrd €**.
- EU:n elpymisväline [2] NextGenerationEU: vähintään **4,6 mrd €** nettotappio. Lisäksi hyödyt elvytyksen nimissä tehdyistä projekteista ovat monelta osin kyseenalaiset.
- Uniperin [3] enemmistöosuuden hankinnan hyväksyminen 2019-2021: noin **1,5 mrd €** tappio.

Monet hallituksen miljardipäätöksistä ovat olleet tarpeellisia ja jopa välttämättömiä. Koronakriisin aikana tehtiin hankintoja nopeasti. Yritysten tukeminen menoelvytyksellä oli perusteltua. Kuitenkin pandemiatukea valui myös hyvin toimeentuleville yrityksille. Puolustushankintoja on tehty parlamentaarisisessa yhteisymmärryksessä. Omistajaohjauksessa on tehty miljardiluokan virheitä useiden hallitusten aikana.

”Kierros kaikille, jälkeeni tuleva asiakas maksaa laskun!”

Suurin ongelma ei ole toteutetuissa menolisäyksissä, vaan siinä, ettei mistään ole oltu valmiita säästämään menojen kattamiseksi: hallitus ei ole kyennyt tekemään priorisointia. Samalla toimet työllisyyden edistämiseksi ovat jääneet vaisuiksi.

Marinin hallitus on sitonut seuraavien hallitusten käsiä toteuttamalla kalliita uudistuksia. Esimerkkinä on hoitajamitoitus, joka tulee voimaan vasta seuraavalla hallituskaudella. Euroopan talouden edessä oleva taantuma sekä väestön ikääntymisestä aiheutuva työvoimapula ja sote-menojen kasvu väistämättä heikentävät julkisen talouden näkymiä.

Ellei tuotantokyky parane, suhteellinen elintaso heikkenee edelleen ja kulutusmahdollisuuksien jakautumista koskevat ristiriidat syvenevät. Veroissa ei ole merkittävää korotusvaraa. Menoja on väistämättä leikattava – tai vaihtoehtoisesti otettava kaasu pohjassa lisää velkaa ja uskottava, että velat kuitataan euroalueen yhteisessä ”bail-outissa”.

Velkaantumistien ja talouden hiipumisen päässä hämmöttää pahimmillaan kansallisuusomaisuuden, kuten kiinteistöjen, metsien, teollisuuden, satamien, valuminen ulkomaisille sijoittajille. Globaalissa talousjärjestelmässä on erittäin suuria kysymysmerkkejä. Talouspolitiikassa täytyy olla valmis yllätyksiin myös tulevalla hallituskaudella.

Suomen julkinen talous tienhaarassa

Suomen julkisen talouden tasapainottaminen on haastava tehtävä, joka on ulotettava useammalle hallituskaudelle. Julkisen talouden rakenteellinen alijäämä on noin 9 miljardia euroa. Pelkästään valtionvelan hoitokuluihin hupenee ensi vuonna sama summa, jonka hyvinvointialueet tarvitsisivat alirahoituksen kattamiseksi. Pidemmällä tähtäimellä velkaantuminen väistämättä kaventaa julkisen sektorin resursseja. Tämä on ristiriidassa kaikkien hyvinvointipolitiikan tavoitteiden kanssa.

Vaikka Suomen valtionvelasta merkittävä osa on EKP:n joukkokirjalainoja, on suurin osa julkisesta velasta rahoitusmarkkinoilta hankittua velkaa. Valtionvelan koron suuruus riippuu monesta tekijästä, kuten Suomen luottoluokituksesta. Eurooppalaisessa vertailussa suomalaisten kotitalouksien varallisuus on vaatimatonta ja velkaantumisaste korkea. Verrattuna muihin pohjoismaihin Suomen talouskasvu on ollut heikkoa, veroaste on korkea ja työn verotus muita kovempaa. Veroja korottamalla tilannetta ei siis voida merkittävästi parantaa.

Haasteita lisää se, että Euroopan tasolla talous taantuu ensi vuonna erittäin todennäköisesti. Euroopan energianiukkuus voi kestää monta vuotta. Esimerkiksi Saksan teollisuuden vaikeudet heijastuvat väistämättä Suomen vientiteollisuuteen.

”Suomi pärjää tulevaisuudessakin, jos pidämme perusasioista kiinni!”

Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että lyhyellä tähtäimellä meillä ei ehkä ole varaa ylläpitää aivan yhtä korkeaa elintasoa kuin naapurimaissamme on. Silti Suomi pärjää erinomaisesti tulevaisuudessakin, mikäli pidämme perusasiat kunnossa.

Seuraavan hallituksen on keskityttävä näihin:

- 1) maamme kriisinkestävytyden ja omavaraisuuden vahvistamiseen,
- 2) sosiaali- ja terveydenhuollon vahvistamiseen,
- 3) lapsiperheiden tukemiseen
- 4) työllisyyden ja kestäväen kasvun edellytysten parantamiseen sekä
- 5) Suomen talous on saatava kestäväälle pohjalle ja löydettävä tie ulos julkisen sektorin velkaantumiskierteestä.

”Katteettomat palvelulupaukset heikentävät luottamusta päätöksentekoon. On parempi olla rehellinen julkisen talouden tilasta.”

Kansalaisille annettujen palvelulupauksen sekä niiden saatavuuden ja laadun välinen kuilu on kasvanut viime vuosina. Tämä näkyy erityisesti terveydenhuollossa, varhaiskasvatuksessa, peruskouluissa ja sosiaalitoimessa. Jos kansalaisille jatkuvasti luvataan enemmän kuin on mahdollista toteuttaa, heikentää se luottamusta poliittiseen päätöksentekoon ja häiritsee yhteiskuntarauhaa. On kestävämpää olla rehellinen ja luvata vähemmän.

Suomen tärkein voimavara ei ole laaja julkinen sektori palveluineen, vaan vastuuntuntoiset kansalaiset. Edes rajattomilla resursseilla varustetut julkiset palvelut eivät voi korvata itsestään ja toisista vastuuta kantavia ihmisiä sekä aktiivista kansalaisyhteiskuntaa.

1 Kriisinkestävyys ja huoltovarmuus kuntoon!

Julkisen vallan tärkein tehtävä on varmistaa yhteiskunnan sisäinen ja ulkoinen turvallisuus. Poliisitoimesta ei voi tinkiä, kriittiset verkot on suojattava paremmin eikä kotimaista maataloutta saa päästää näivettymään. Turvallisuusviranomaisten toimintaresursseja on edelleen korotettava. Tämä tarkoittaa muun muassa poliisien määrän lisäämistä, pelastusalan koulutuspaikkojen lisäämistä sekä hätäkeskusten ja oikeudenhoidon lisärahoitusta.

Suomen on kestävä tilanteessa, jossa tieto- ja energiaverkot lakkaavat tilapäisesti toimimasta. Sähköverkko on yksi todennäköisistä hybridihaavoittamisen kohteista. Viimeistään sota Ukrainassa on osoittanut, että mitkä tahansa yhteiskunnan kannalta kriittiset toiminnot maksujärjestelmistä potilas- ja väestötietojärjestelmiin tai voimalaitoksista vesijohtoverkkoihin voivat olla kyberhyökkäysten tai suorien sotilaallisten iskujen kohde.

Rajojemme ulkopuolella tapahtuvat kriisit sekä sään ääri-ilmiöt luovat lisäpainetta järjestelmien toiminnalle. Monimutkaisiin järjestelmiin voi tulla häiriöitä myös inhimillisten virheiden vuoksi. Varmimman suojan esimerkiksi vesijohto- ja kaukolämpöverkkoihin kohdistettuja kyberhyökkäyksiä vastaan tarjoavat yksinkertaiset, kuten analogiset, ohjausjärjestelmät ja osaava huoltohenkilökunta.

Luotettava ja toimintavarma tiedonkulku viranomaisten välillä on kriisi- ja poikkeustilanteissa korvaamattoman tärkeää. Viranomaisten tieto- ja viestintätyövälineiden on oltava nykyaikaiset ja tehokkaat. Pelkästään viranomaisverkko Virven varavoimalähteiden saattaminen ajan tasalle maksaa noin 150 miljoonaa euroa. Summa voidaan jaksottaa usealle vuodelle.

Sisäinen turvallisuus

Kriittisten verkkojen (lämpö-, vesi-, viemäri-, tieto-, maksuliikenne- ym. ohjausjärjestelmien) sekä viranomaisverkon vahvistamiseen	20,00
Poliisin toiminnan vahvistamiseen ja poliisien määrän nostamiseen	10,00
Pelastusalan koulutuspaikkojen lisäämiseen	5,00
Hätäkeskusten lisärahoitus	5,00
Oikeudenhoidon perusrahoituksen korotus	25,00
Sisäisen turvallisuuden vahvistamiseen yhteensä	65M€

Marinin hallitus on ollut kuuro maatalojen hädälle ja elintarvikeomavaraisuuteen kohdistuvalle uhalle. Hallituksen panostukset maatalojen tukemiseksi ovat olleet vaatimattomia. Maatalojen tuotantopanosten hinnat alkoivat nousta voimakkaasti jo syksyllä 2021. Ne lähtivät jyrkkään nousuun Venäjän hyökättyä Ukrainaan. Lukuisista vetoimuksista huolimatta hallituksen esityksessä vuoden 2023 talousarvioksi ei juuri esitetä konkreettisia toimia maatalojen akuuttiin kustannuskriisiin vastaamiseksi.

Kotimaisen ruoantuotannon jatkuminen ja elintarvikehuoltovarmuus on turvattava kaikissa olosuhteissa, etenkin kun sota Ukrainassa uhkaa yhä jatkua ja tulemme näkemään uusia pakolaisaaltoja ruoan loppuessa eri puolilta maailmaa. Suomen ja EU:n on kannettava vastuunsa globaalista ruokaturvasta.

Akuutissa kustannuskriisissä olevilta maataloilta on turha odottaa panostuksia ilmastotoimiin. Tilat tarvitsevat näkymän yli kriisitalven. Maataloilta tarvitaan konkreettisia tilapäisiä tuki-instrumentteja, jotta etenkin ruokaa tuottavat tilat pidetään toiminnassa akuutin kustannuskriisin yli. On turha kuvitella, että toimintansa lopettaneiden tilojen jatkajiksi tulisi uusia yrittäjiä nykyisillä kannattavuusnäkökulmilla.

Suurin syy maatalouden heikkoon kannattavuuteen liittyy maatalousmarkkinoiden toimintaan. Elintarvikemarkkinain uudistukset on toteutettava kiireellisesti. Samoin elintarvikemarkkinavaltuutetun ehdottama kustannusindeksi tulee ottaa valmisteluun. Markkinoiden kehittäminen vaatii myös maataloustuotteiden tilastoinnin parantamista.

Nälkä kasvaa myös Suomessa. Peruselintarvikkeiden hinta on jo pienituloisimmille liian korkea. Esitämme kasvisten ja hedelmien arvonlisäveron laskemista alimpaan 10 prosentin verokantaan. Uudistuksella tavoitellaan myös terveydellisiä hyötyjä. Pidemmällä tähtäimellä kannatamme ruoan arvonlisäveron laskemista. Isompi arvonlisäverouudistus pitää toteuttaa samanaikaisesti kustannusindeksien ja elintarvikemarkkinain uudistuksen kanssa, jotta hintojen alennus varmemmin siirtyy kuluttajahintoihin eikä jää kaupan katteisiin.

Liian monelle vähävaraiselle ruoka-apu on valitettavasti osa päivittäistä toimeentuloa. Ruoka-avun malli on uudistuksessa, mutta kuponkimallin toimivuus ja tavoitavuus ovat epävarmoja. Suoraa ruoka-apua jakavat järjestöt tarvitsevat pysyvän kustannustuen, joka kohdistuu varsinaiseen toimintaan, ei jatkuviin kehittämishankkeisiin.

Kristillisdemokraatit julkaisi elokuussa 2022 sata keinoa Suomen kriisinkestävyyden, huoltovarmuuden ja omavaraisuuden parantamiseksi. Löydät julkaisun KD:n verkkosivuilta:

<https://www.kd.fi/2022/08/25/100-keidon-kriisipaketti-ruokaturvan-ja-huoltovarmuuden-parantamiseksi/>

Maatalous ja huoltovarmuus

Kansallisen ruokapaneelin perustamiseen	1,00
Maatalousrakennusten kiinteistöveron pysyvä poisto	15,00
Maatalojen sähkö-, energia- ja tuotantotuki	250,00
Ruoan arvonlisäveron lasku 10 %:iin hedelmien ja vihannesten osalta alkaen 1.7.	25,00
Maataloustuotteiden kustannusindeksien tilastoinnin parantaminen	0,50
Nuoren viljelijän aloitustuen vuotuisen yrittäjätulovaatimuksen kevennys	2,50
Ruoka-aputyön järjestötuen vakinaistaminen	3,00
Maatalous ja huoltovarmuus yhteensä	297 M€

2 Sosiaali- ja terveydenhuollon vahvistaminen

Suomen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestelmä oli kriisissä jo ennen koronaa. Ikääntyvän väestön palvelutarpeiden aiheuttamia haasteita ja hyvinvointialueiden rahoitusongelmia ei pystytä ratkaisemaan ilman, että terveydenhuollon, vanhuspalveluiden ja sosiaalitoimen rahoitusta lisätään merkittävästi.

Suurin osa sosiaaliturvan menoista käytetään tulonsiirtoihin. Tulonsiirtojen osuus BKT:stä on Suomessa selvästi korkeampi kuin muissa Pohjoismaissa. Toisaalta sosiaalipalveluihin (terveyspalvelut ja vanhuspalvelut) käytetty BKT-osuus on muita Pohjoismaita alhaisempi. [4] Jos on valittava terveydenhuollon toimivuuden ja tulonsiirtojen väliltä, on sote-palvelut priorisoitava.

Sote-palveluiden järjestäminen on hyvinvointialueiden vastuulla, mutta koska palvelut, asiakasmaksut ja mitoitukset ovat pitkälti lakisääteisiä, on alueiden päätettävissä ainoastaan, miten ja missä palvelut järjestetään. Hyvinvointialueet aloittavat toimintansa pahasti alirahoitettuna. Tilanne on ollut tiedossa jo ainakin vuoden. Mikäli hyvinvointialueiden rahoitusvajetta ei paikata, repeää seuraavan hallituskauden aikana järjestelmä väistämättä jostain kohtaa: joko hyvinvointialueille myönnetään lisää rahaa tai hoidon laadusta ja palveluverkosta tingitään heikommin resursoituilla hyvinvointialueilla tai alueita joudutaan yhdistämään.

Huonoin skenaario on koko julkisen palvelun järjestelmän vähittäinen luhistuminen, jolloin niin osaava henkilöstö kuin ne hoitoa tarvitsevat, joilla on varaa ostaa palveluja yksityissektorilta, siirtyvät yksityisten palvelujen piiriin. Tämä johtaa terveyserojen räjähdysmäiseen kasvuun väestöryhmien välillä.

Kristillisdemokraatit esittää lähes puolen miljardin lisäsatsausta sote-palveluiden, käytännössä hyvinvointialueiden, rahoitukseen. Todellinen tarve on valitettavasti vielä paljon suurempi. Monet hyvinvointialueiden kasvavista kustannuksista eivät liity suoraan palveluiden tason parantamiseen. Lisäkuluja syntyy hyvinvointialueiden perustamisesta, hallinnosta, tietojärjestelmien muutostöistä ja palkkaharmonisatiosta. Uusia haasteita on luvassa sittenkin, jos alirahoitettuja hyvinvointialueita joudutaan yhdistämään.

”Olemme jo lähellä USA:n terveydenhoitojärjestelmää, missä pääsy terveydenhuoltoon on vahvasti sidoksissa työsuhteeseen.”

KD on julkaissut oman esityksensä sote-järjestelmän ja hyvinvointialueiden rahoitusmallin ongelmien korjaamiseksi. Tutustu esitykseen KD:n verkkosivuilla:

<https://www.kd.fi/2022/09/08/kristillisdemokraateilta-ehdotus-soten-korjaussarjaksi/>

On sairasta säästää terveydestä

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen on löydettävä järkevät kannusteet kunnille ja hyvinvointialueille. Kristillisdemokraatit katsoo, että terveydenhuollon kohtuullisen tason varmistamiseksi säästöjä on etsittävä muualta. Hyvinvointipalveluissa on löydettävissä joitain säästöjä muun muassa digitalisaation ja etävastaanottojen avulla. Lupauksia uusista palveluista tai palvelutason parantamisesta ei pidä antaa ilman, että lupauksen täyttämiseen on myös varattu rahoitus ja tekijät.

”Omaishoidon tuki on kaikkien etu.”

Omaishoidon tukeminen on yhteiskunnan kannalta huomattavasti edullisempi vaihtoehto kuin palveluasuminen tai ympärivuorokautinen hoito. Esitämme omaishoidon tuen säätämistä verovapaaksi eduksi. Tuen verovapaus helpottaa myös työelämän ja omaishoidon yhdistämistä. Pidemmällä tähtäimellä tahdomme edistää omaishoidon tuen korotusta, tukikriteereiden ja -summien harmonisointia kansallisesti sekä lisätä omaishoitajien vapaapäiviä ja muuta tukea.

Hoitojonot purettava – terveydenhuoltoa julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyönä

Marinin hallitus päätti omista periaatteellisista syistä leikata yksityisten lääkärikäyntien Kela-korvauksia vastoin terveydenhuollon monikanavarahoitusta käsitelleen parlamentaarisen työryhmän yksimielistä suositusta. Yksityisten lääkärikäyntien korvaukset päätettiin ajaa alas juuri silloin, kun yksityisen sektorin apua olisi eniten tarvittu hoitojonon purkuun. Kela-korvaukset ovat poistumassa myös esimerkiksi yksityisistä fysioterapiakäynneistä, säde- ja sytostaattihoidoista sekä monista laboratoriotutkimuksista ja kuvantamiskäynneistä. Kela-korvattuja vastaanottokäyntejä on tehty noin kolme miljoonaa vuosittain.

Toisaalta hallitus on tuonut eduskunnalle lain, joka mahdollistaa yksityisen puolen hoidon vastaanottamisen ulkomailla Suomen valtion piikkiin. Tulevaisuudessa esimerkiksi Virosta voi hakea lääkäripalveluita, mutta Suomessa yksityislääkärikäynnistä ei saa edes pientä korvausta.

KD esittää Kela-korvausten palauttamista hallituksen uudistusta edeltävälle tasolle. Yhteiskunnan kannalta Kela-korvattu lääkärikäynti tulee edullisemmaksi kuin julkisen terveydenhuollon lääkärikäynti, sillä korvaukset ovat toimineet kannustimena käyttämään myös omia varoja terveydenhuollon rahoittamiseen.

Terapiatakuun toteuttamista varten on hyvinvointialueille myönnettävä korvamerkitty lisärahoitus. Psykoterapiakoulutuksen maksullisuus on suomalaisessa koulutusjärjestelmässä kummajainen. Pidemmällä tähtäimellä psykoterapeuttikoulutus on muutettava maksuttomaksi.

Esitämme myös terveysperusteista veroa lisätulle sokerille. Terveysperusteisia veroja on käytössä EU-maissa. Esimerkiksi Unkarissa sokerin, rasvan ja suolan verottaminen on terveysperusteista, ja näitä sisältävien epäterveellisten ruokien kulutusta on saatu vähennettyä merkittävästi. Lisäksi vaadimme keliakiakorvauksen palauttamista.

Päihdehaittoja voi vähentää ja säästää kustannuksia

Päihteiden käyttö aiheuttaa julkiselle sektorille suoraan ja välillisesti jopa kolmen miljardin kustannukset vuosittain. Alkoholisairaudet ja tapaturmat kuormittavat tehohoitoa. Kolmasosa tehohoitoa tarvitsevista on alkoholin riskikuluttajia. Jos päihteiden käyttö Suomessa vähenisi puoleen, olisi sosiaali- ja terveydenhuollon resurssipula jo pitkälle ratkaistu. Päihdekuntoutukseen pitää päästä nopeasti ja kuntoutuksen tavoitteena tulee olla päihdeettömyys. Myös terapiaan pääsyä on helpotettava.

”Jos päihteiden käyttö Suomessa vähenisi puoleen, olisi sotesektorin resurssipula pitkälle ratkaistu.”

Suomen terveysjärjestöt kannattavat varsin laajasti alkoholiveron korottamista. KD esittää alkoholiveron maltillista korotusta ensi vuodelle. Myös tupakkatuotteiden verotuksen korottamista tulee jatkaa, jotta savuton Suomi 2030 -tavoite voidaan saavuttaa.

Sosiaali- ja terveyspalvelut

Hyvinvointialueiden lisärahoitus	400,00
Terapiatakuun käyttöönottoon hyvinvointialueille	35,00
Keliakiakorvauksen käyttöönottoon	15,00
Hoitovelan purku -> Kela-korvauksen palautus	80,00
Omaishoidontuen verovapaus	73,00
Kotitalousvähennyksen laajentaminen kotikuntoutukseen	1,00
Sosiaali- ja terveyspalvelut yhteensä	604 M€

3 Lapsiperheiden tukeminen

Suomen ikääntyvä väestörakenne on paitsi surullinen tosiasia, myös talouskasvun ja investointien kaikkein merkittävin pullonkaula. Nykyisellä väestörakenteella emme pysty ylläpitämään nykyistä sosiaaliturvaa ja hyvinvointipalveluja tulevaisuudessa.

Julkisen vallan toimin voidaan vaikuttaa syntyvyyteen varsin rajallisesti. Lapsiperheitä tukemalla voimme kuitenkin välittää kannustavan viestin perheille ja lasten hankkimista suunnitteleville. 100 000 lasta koskettavasta lapsiperkehyydestä on päästävä eroon.

”Lapsilisä on etuutena jäänyt inflaation jalkoihin.”

Esitämme lapsilisään 15 euron tasokorotusta sekä 1000 euron vauvarahaa jokaiselle syntyvälle lapselle lapsiperheen hankintoja varten. Lisäksi haluamme purkaa toimentulotuesta lapsiperheitä koskevan kannustinloukun: lapsen palkkatulon vaikutus vanhempien toimeentulotukeen pitää poistaa kokonaan.

Lapsiperheiden tukemiseen

Lapsilisän tasokorotukseen 15 €:lla	175,00
Lapsilisän kertakorvaus vastasyntyneelle eli ”vauvatonni”	50,00
Lapsen palkkatulo ei rasita toimeentulotukea -> toimeentulotukimenojen nousu	1,00
Lapsiperheiden tukemiseen yhteensä	226 M€

4 Työllisyyttä ja kestäväää kasvua

Työvoiman saatavuus on merkittävin yritysten kasvua rajoittava tekijä monilla aloilla ja alueilla. Vientiyrityksissä työvoimapulan vaikutukset näkyvät menetettyinä tilauksina ja saamatta jääneinä verotuloina. Terveystieteissä, varhaiskasvatuksessa, kouluissa ja monella muulla kriittisellä alalla työvoimapulan seuraukset voivat tulla todella kalliiksi. Hoitojonoja ei ratkaista mitoituksilla ja hoitotakuilla, jos tekijöitä ei ole. Nämä haasteet vain kasvavat.

Suomen on oltava houkutteleva paikka elää, asua, investoida ja kasvattaa uutta sukupolvea. Valitettavasti kotimaahan investoidaan yhä vähän, valmistava teollisuus hiipuu, eikä Suomi ole erityisen houkutteleva paikka kansainvälisten osaajien silmissä.

”Liian monta työmaata seisoo, kun tekijöitä ei ole”

Suomi tarvitsee myös työperäistä maahanmuuttoa. Työperäinen maahanmuutto edellyttää, että Suomi pysyy houkuttelevana paikkana asua ja investoida. Työperäisellä maahanmuutolla ja perhepolitiikalla tilannetta voidaan helpottaa jonkin verran, mutta hitaasti.

Suomessa on edelleen myös työvoiman tarjonnan ja kysynnän kohtaanto-ongelmaa. Työllisyysastetta voidaan nostaa panostamalla oppisopimuskoulutukseen, purkamalla sosiaaliturvan kannustinloukkuja, porrastamalla ansiosidonnaista työttömyysturvaa, nostamalla työttömyysturvan suojaosaa, helpottamalla opiskelijoiden opintojen aikaista työssäkäyntiä ja laskemalla yritysten työllistämiskynnystä. Ansiotulon verotusta pitää pyrkiä pidemmällä tähtäimellä keventämään. Tuloveron kevennykset on kohdistettava pieni- ja keskituloisiin. Täsmätyökykyisten panosta ei pidä sivuuttaa.

KD:n toimia työllisyyden edistämiseksi

Hallitus on jo toteuttanut joitain Kristillisdemokraattien vaatimia työllisyyttä parantavia toimia, kuten varhaiskasvatusmaksujen alennuksen sekä opintorahan suojaosan korotuksen.

1. Ansiosidonnaisen porrastuksella vauhtia työllistymiseen

Joka viides työkäinen saa työttömyysturvaa. Ansiosidonnainen työttömyysturva on paljolti keskiluokkaisille kohdentuva etuus, joka ei kannusta ripeään työllistymiseen, eikä se kohdennu erityisen hyvin pienituloisille. Suomen malli on kansainvälisessä vertailussa varsin antelias. Ansioturvaa rahoittavat kaikki veronmaksajat, mutta siitä hyötyvät vain työttömyyskassojen jäsenet. Ansioturvan ulkopuolelle jäävät ovat pääsääntöisesti nuoria sekä lyhyissä työsuhteissa olevia. Ansioturva on ulotettava kaikille työkäisille. Tämä parantaisi noin 74 000 pienituloisen tulotasoa. [5]

Ansioturvan porrastamiseen on esitetty useita erilaisia malleja. Kristillisdemokraateille reformin päätavoitteena ei ole tuoda julkiseen talouteen säästöjä, vaan nopeuttaa työllistymistä. Tutkimukset osoittavat yksiselitteisesti, että työllistyminen lisääntyy, kun ansiosidonnaisen kausi lähestyy loppuaan.

Vaihtoehtobudjettia varten olemme laatineet arvion neliportaisesta porrastuksesta:

- 0-2 kk (0-43 pv): nykyinen taso
- 2-4 kk (43-86 pv): korvausaste 75 % täydestä päivärahasta
- 4-8 kk (86-172 pv) korvausaste 70 % täydestä päivärahasta
- 172 päivästä eteenpäin korvausaste 60 % täydestä päivärahasta

Porrastamalla ansiosidonnainen työttömyyspäiväraha edellä mainitulla tavalla, voidaan julkiseen talouteen saada noin 150 miljoonan euron vuotuinen nettosäästö [7], kun huomioidaan ansioturvan ulottaminen kaikille (kustannus noin 194 miljoonaa €/vuosi) sekä vaikutus toimeentulotukimenojen määrään. Tässä luvussa ei kuitenkaan ole vielä huomioitu nopeamman työllistymisen vaikutuksia verotuloihin.

Edellä mainittujen reformien (ansiosidonnainen kaikille + ansioturvan porrastus) yhteen laskettu työllisyysvaikutus on noin 10 000 henkilöä työllisyyttä parantava [8]. Ansioturvan ehtoja voi myös kiristää siten, että täyden 400 tai 500 päivän etuuskauden saavuttamiseksi pitäisi tehdä nykyistä pidempi työhistoria.

2. Kevennetään työn verotusta

Ansiotulojen verotusta on pidemmällä tähtäimellä kevennettävä. KD haluaa painottaa tuloverokevennykset pieni- ja keskituloisiin. Vuodelle 2023 esitämme 75 miljoonan euron suuruista ansiotuloveron kevennystä. Kevennys voidaan ohjata alempiin tuloluokkiin esimerkiksi korottamalla perusvähennystä. Kunnille koitua osuus verotulojen menetyksestä korvataan valtionosuuksien korotuksella.

3. Panostetaan koulutukseen ja TKI-toimintaan

Koulutuksen laatu ratkaisee – ei koulunpenkillä vietettyjen vuosien määrä tai tittelit ja tutkinnot. Digitalisaation mahdollisuuksia hyödyntämällä tutkintoja voidaan tehdä yhä enemmän etäyhteyksin opiskelupaikasta. Ammatillinen opetus pitää resursoida riittävästi ja oppisopimuskoulutuksen mahdollisuuksia on kehittävä. Monissa ammateissa taidoilla on enemmän merkitystä kuin tutkinnoilla. Monet parhaat osaajat rekrytoidaan jo oppilaitoksista.

”Työelämässä edellytetään jatkuvaa oppimista.”

Aikuisopiskelun edellytyksiä on edelleen parannettava muun muassa täydennys- ja muuntokoulutuksia lisäämällä sekä laajentamalla järjestelmiä osaamisen todentamiseksi osaamis- ja taitokorteilla.

Haluamme nähdä oppisopimuskoulutuksen laajenevan. Esitämme työllistymisen helpottamiseksi ns. kisälli-TES-mallia, jossa palkka nousee opintojen edistymisen myötä. PTT:n vuonna 2019 julkaiseman raportin mukaan yrityksille annettu palkkatuki ja oppisopimuskoulutus vaikuttavat kustannustehokkaimmilla työllistämiskeinoilla. Lisätään ammatillisille oppilaitoksille resursseja oppisopimuskoulutuksen toteuttamiseen.

Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan (TKI) rahoituksen tasoa tulee nostaa kohti 4 prosentin osuutta BKT:sta. Tavoitetta voidaan edistää ottamalla käyttöön Marinin hallituksen valmisteleva, mutta toteuttamatta jäänyt TKI-verovähennys, joka tukee erityisesti pk-yritysten TKI-toimintaa.

4. Osatyökykyiset paremmin mukaan työelämään

Etätöyt, vuokratyö, työelämän pirstaleisuus ja alustatalous ovat tulleet jäädäkseen. Vaikka pysyvät kokoaikaiset työsuhteet ovat useimmille paras vaihtoehto, tarvitaan työelämään joustavuutta elämäntilanteen sitä vaatiessa, esimerkiksi lapsiperheiden vanhemmille ja omaishoitajille.

”Jokaisella pitää olla mahdollisuus tehdä työtä omien voimavarojensa mukaan.”

Osatyökykyisille ja eläkeikää lähestyville on tarjottava joustavammin osa-aikaisia työsopimuksia, räätälöityjä työtehtäviä sekä mahdollisuuksia uuden ammatin opiskeluun. Espanjassa ja Saksassa käytössä olevaa, palkkatuetta osatyökykyisten velvoitettyöllistämismallia voitaisiin kokeilla suuremmille työnantajille myös Suomessa. Julkisen sektorin työnantajien on tässä näytettävä mallia.

Palkkatukimallia ja kuntouttavaa työtoimintaa on edelleen kehitettävä. Marinin hallitus rajasi suurempien järjestöjen mahdollisuuksia saada 100 prosentin palkkatukea, mikä uhkaa vähentää tuettujen työpaikkojen tarjontaa merkittävästi. Kuntouttava työtoiminta ei kerrytä eläkettä ja toimii valitettavan harvoin ponnahduslautana työelämään. Järjestelmässä on myös hallinnollisia haasteita, sillä nuorten työpajatoiminta jää kunnille, mutta aikuisten kuntouttava työtoiminta siirtyy hyvinvointialueille osana sosiaalityötä. Palkkatukipäätökset taas tehdään TE-toimistoissa. Kun työllisyyspalvelut siirtyvät kuntien vastuulle, on tulevaisuudessa kokonaisuuden hallinnan oltava kunnissa ja uudistukset voidaan toteuttaa samassa yhteydessä.

5. Työmarkkinoille joustavuutta

Tulevien vuosien haaste on työvoimapula, jolloin työmarkkinoilla on ”työntekijän markkinat”. Suomen työmarkkinalainsäädäntö kaipaa päivittämistä. Ns. paikallisen sopimisen mahdollisuuksia on laajennettava koskemaan kaikkia yrityksiä ja työntekijöitä. Yrityskohtaisen työehtosopimuksen tekeminen on aidosti mahdollistettava yritystasolle.

Suomessa on noin 50 000 järjestäytymätöntä yritystä. Nämä pienet ja keskisuuret yritykset ovat juuri niitä, joissa syntyy uutta kasvua ja uusia työpaikkoja. Suomen Yrittäjien arvion mukaan paikallisten sopimusten kieltojen poistolla voitaisiin saada 15 000 lisätyöllistä.

Alle 10 työntekijän mikroyritysten työllistämiskynnystä pitää alentaa. Ensimmäisen työntekijän palkkaamista on tuettava palkan sivukulujen määräaikaisella huojennuksella. Yritysten kansainvälistymistä on helpotettava ulkomaisen työvoiman saatavuusharkintaa väljentämällä. Alustayrittäjien asemaa tulee parantaa vahvistamalla sosiaali- ja työeläketurvan toteutumista.

Ammattiliitoilla on suomalaisessa yhteiskunnassa erittäin tärkeä rooli. Niiden ydintehtävä ei ole sijoitustoiminta. Esitämme työntekijäjärjestöjen jäsenmaksujen verovähennysoikeuden puolittamista ja työnantajajärjestöjen jäsenmaksujen verovähennysoikeuden poistoa. Muidenkaan yleishyödyllisten yhdistysten jäsenmaksut eivät ole verotuksessa vähennyskelpoisia. Uskomme, että uudistusten myötä työmarkkinajärjestöt sekä työnantaja- että työntekijäpuolella palaavat ydintehtävänsä: työntekijöiden oikeuksien puolustamiseen ja työnantajapuolella yritysten palvelemiseen ja yleiseen edunvalvontaan.

6. Kehitetään työvoimapalveluita

Työvoimapoliittisten toimenpiteiden vaikuttavuus on ollut edelleen valitettavan heikko. Vuoden 2024 aikana työvoimapalvelut ovat siirtymässä kunnille tai usean kunnan yhteistoiminta-alueille. Tarvitsemme riittävästi resursoituja ja tarpeisiin tehokkaasti vastaavia työvoimapalveluita, jotta jokainen työtön voidaan kohdata yksilöllisesti nykyistä paremmin.

7. Korotetaan työttömyysturvan suojaosa pysyvästi

Koronapandemian aikana hallitus nosti työttömyysturvan suojaosan tilapäisesti 500 euroon kuukaudessa. Hallitus on lisäksi toteuttanut opintorahan ja ulosoton suojaosien korotukset, joita myös KD on kannattanut. Haluamme lisätä työntöön kannustavuutta tekemällä työttömyysturvan suojaosan korotuksesta pysyvän, jotta työtön voisi ottaa rohkeammin vastaan lyhytaikaisia työsuhteita.

8. Työmarkkinatuen kielilisiä

Maahantulijalle on hyvin tärkeää saada tarttumapintaa työelämään. KD esittää pohjoismaiseen tapaan työmarkkinatuen kielilisiä, joka kannustaa nopeaan kielenoppimiseen ja palkitsee siitä. Nykyinen sosiaaliturvajärjestelmä ei sisällä mitään kannustinta kielen oppimiseen, mikä heikentää maahanmuuttajien motivaatiota kielen opiskeluun ja sen myötä työnsaantimahdollisuuksia. Maahanmuuttajien aiempi koulutus ja osaaminen on hyödynnettävä nykyistä paremmin: on tuettava tietojen ja taitojen päivittämistä suomalaisen työelämään soveltuviksi. Myös maahanmuuttajataustaisten lasten koulunkäynnin tukeen on kiinnitettävä huomiota.

9. Kehitetään työperäistä maahanmuuttoa ja myönnetään ulkomaalaisille opiskelijoille työluvut

Työperusteisen maahanmuuton malli vaatii kehittämistä. Työvoiman saatavuusharkintaa on asteittain purettava. Ulkomaisten osaajien maahantuloa on helpotettava nopeuttamalla lupaprosesseja. Arkielämän ja viranomaisasioiden hoitamisesta on tehtävä sujuvaa Suomeen saapuvalla työntekijälle tai opiskelijalle.

Suomessa opiskelevien ulkomaalaisten määrä on 20 000. Määrä on kolminkertaistunut kymmenessä vuodessa. Monet näistä opiskelijoista palaavat kotimaahansa tai muuttavat kolmanteen maahan opintojen päätyttyä. Yhtenä syynä poismuutolle ovat jäykät käytännöt työ- ja oleskelulupien kanssa. KD esittää, että Suomessa opiskeleville ulkomaalaisille opiskelijoille myönnetään automaattisesti pysyvä työlupa. Tällä uudistuksella mahdollistetaan monelle opiskelijalle maahan jäänti.

Työluvan saamisen lisäksi tarvitaan panostusta kieliopintoihin. Useimmat ulkomaalaiset opiskelijat suorittavat Suomessa englanninkielisen tutkinnon, ja työpaikan löytyminen voi jäädä kiinni puutteellisesta kotimaisen kielen taidosta. Suomen kielen opintojen sisällyttäminen englanninkielisiin opinto-ohjelmiin parantaisi työllistymismahdollisuuksia Suomessa.

10. Sosiaaliturvauudistus valmiiksi

Sosiaali- ja eläketurvaa on uudistettava vastaamaan työelämän muutoksiin. Nykyisin sosiaaliturvassa on kannustinloukkuja, jotka pahentavat työvoimapulaa ja syrjäyttävät työelämästä. Sosiaaliturvajärjestelmää on kehitettävä siten, että työn vastaanottaminen on joka tilanteessa kannattavaa. KD kannattaa sosiaaliturvan säilyttämistä syyperustaisena ja vastikkeellisena.

KD on 2018 julkaissut Kannustava perusturva -mallin, jossa on edelleen ajankohtaiset suuntaviivat sotu-uudistukselle kohti yhtä yleistukea, joka joustaa nopeasti elämäntilanteen muuttuessa. Tukea on voitava hakea yhdeltä luukulta sirpaleisen ja byrokraattisen tukiviidakon sijaan. Palveluihin ohjausta pitää kehittää.

11. Kilpailukykyä ja yritysten kasvua haittaavat esitykset jätettävä toteuttamatta

Suomeen tarvitaan huippuosaajia. Moni suomalaisyritys ei pyöri ilman ulkomaista työvoimaa ja toiminta vaikeutuu, jos ulkomaisen työvoiman käytöstä tulee liian byrokraattista. Marinin hallituksen toiminta on ollut tämän tavoitteen kannalta ristiriitaista. Hallituksen esittämä mutta toteuttamatta jäänyt taloudellinen työnantaja -lakiehdotus on ongelmallinen monille kansainvälisille yrityksille. Lisäksi esityksen nettoverohöyry on vaatimaton. Mallin hyödyt ja haitat tulee punnita erittäin tarkkaan. KD ei kannata ns. arvonnousu- eli exit-veroa, koska se vaikeuttaa entisestään huippuasiantuntijoiden houkuttelemista Suomeen.

”Liian harva yritys pystyy kasvamaan pienestä keskisuureksi.”

On tärkeää pitää yritys- ja pääomaverotus kilpailukykyisenä. Kannattamme listaamattomien yritysten osinkoverovähennyksen säilyttämistä. Osingon kokonaisverorasituksen tulee säilyä edelleen kannustavana, eikä osakkaiden verotusta tule kiristää. KD on edistänyt kotimaista omistajuutta ajamalla sijoitussäästötiliä Suomeen. Osakesäästötilin ylärajaa on varaa myös nostaa. Perintöverotusta on kohtuullistettava pitkäjänteisesti.

12. Kehitetään yrittäjätili pienyrittäjien avuksi

Raskas byrokraatia ja kirjanpito- sekä muut velvoitteet ovat käytännön esteitä oman osaamisen myymiselle ja pienimuotoiselle yritystoiminnalle. KD esittää Viron mallin mukaista yrittäjätilijärjestelmää, jolloin TE-toimiston tarjoama palvelu hoitaisi byrokraatian ja työtön voisi myydä työpanostaan helposti. Malli vähentäisi myös harmaata taloutta.

13. Kevennetään polttoaineveroa, sähköveroa ja toteutetaan ammattidiesel

Hallituksen ensi töinään toteuttama polttoaineen verotuksen kiristäminen kohdistui ennen kaikkea haja-asutusalueiden työssäkäyviin, pitkien etäisyyksien vientiteollisuuteen sekä maatalouteen. Liikkumisen korkea hinta pahentaa maaseudun työssäkäyvien kannustinloukkuja: työtä ei kannata ottaa vastaan, jos työmatkan kulut ovat korkeat suhteessa palkkaan eikä sähköautoiluun ole mahdollisuutta.

KD:n esityksen mukaan kohtuullistamalla polttoaineen hintaa tuetaan työssäkäyntiä, vientisektoria, kotimaista tuotantoa ja maataloutta. Kannattamme ammattidiesel-järjestelmää, jossa ammattiliikenteelle korvataan osa polttoainekuluista veronpalautuksina. Marinin hallituksen johdolla on esitystä tällaista esitystä valmisteltu, mutta hallitus ei ole sitä toteuttanut.

14. Varmistetaan kotimaisen energian saanti ja kehitetään kiertotaloutta

Kohtuuhintainen energia on Suomen ja Euroopan kilpailukyvyyn kannalta keskeinen tekijä. Ydinenergialain uudistaminen on saatava ensi vaalikaudella eteenpäin, jotta pienreaktoreiden rakentaminen mahdollistuu. Vihreä siirtymä vaatii toteutukseen valtavan määrän materiaaleja betonista harvinaisiin maametalleihin. Monia näistä löytyy myös Suomesta ja kaivosteollisuuden kiinnostus Suomea kohtaan kasvaa. Materiaalien käytön tehokkuutta voidaan parantaa tehostamalla kiertotaloutta.

15. Kehitetään lupapalveluita ja maankäyttölakia

Investointien tärkeä osa on sujuva ja ennakoitava luvitus. Investointeihin liittyviä lupaprosesseja voidaan tehostaa ja nopeuttaa yhtenäistämällä investointien ympäristölupa- ja valvontapalvelut yhden kansallisen viranomaisen alle (vrt. Luova-malli). Vastustamme kuitenkin ympäristölupien kriteerien keventämistä. Investointien elinkaarihaitat ja sosiaalinen hyväksyttävyyden on huomioitava vielä nykyistäkin paremmin. Tämä koskee myös vihreän siirtymän kannalta tärkeitä tuulivoimaloita ja kaivoksia. Kesken jäänyt alueidenkäyttölain (kaavoituslain) uudistus on vietävä seuraavan hallituksen aikana eteenpäin ja rakentamislain ongelmat korjattava.

16. Helpotetaan eläkeläisten työntekoa

Eläkkeensaajissa on valtava potentiaali. Kokoneiden ja osaavien eläkeikäisten työntekoa onkin kasvussa etenkin osa-aikaisissa työsuhteissa. Työvoimapulaa voidaan helpottaa lisäämällä eläkeläisten työntekoa kannustimia, esimerkiksi muuttamalla verotusta siten, että eläkkeen määrä ei vaikuta eläkkeellä tehdyn työn verotuksen määrään tai tehtäviin vähennyksiin. Mallia voidaan ottaa Ruotsista, jossa eläkkeeltä töihin joko osa-aikaisesti tai kokonaan palaavien henkilöiden vuosittaisia tuloja verotetaan normaalia kevyemmin.

17. Joustavuutta perhe-elämän ja työn yhteensovittamiseen

Työelämään tarvitaan joustoja, jotka mahdollistavat paremman työn ja perheen yhteensovittamisen. Yhteiskunnan on tuettava tasaveroisemmin erilaisia lastenhoitoratkaisuja. Perheiden valinnanmahdollisuuksia on lisättävä kehittämällä kotihoidontuen joustavuutta ja ottamalla käyttöön ansiosidonnaisten vanhempainpäivärahojen jälkeen lapsikohtainen hoitoraha tai palveluseteli, jota voi käyttää perheen valitsemaan päivähoito- ja varhaiskasvatuspalveluun. Perhe-etuuksia on kehitettävä kohti vakuutus pohjaista järjestelmää, johon yhteiskunta ja työmarkkinat osallistuvat, jotta kustannukset eivät jää valtaosin äidin työnantajalle. Verotuksessa pitää ottaa käyttöön lapsivähennys. Opintotuen huoltajakorotus on muutettava lapsikohtaiseksi.

Työllisyyden edistämiseen

Alimpiin veroluokkiin kohdistettu ansiotuloveron kevennys	75,00
Työttömyysturvan suojaosan korotus	65,00
Polttoaineveron kevennys	100,00
Sähköveron alennus	75,00
Kotikuntakorvauksen korotus yksityiskouluille	10,00
Työllisyyden ja elinvoiman edistäminen yhteensä	325 M€

Työllisyyden kasvusta lisää verotuloja

Työvoiman tarjontaa lisäävien uudistusten vaikutuksia työllisyyteen ja sitä kautta julkiseen talouteen on vaikea arvioida. Työllistyminen lisää verotuloja ja vähentää tarvetta työttömyysturvaetuksille. Pelkästään KD:n esittämä ansiosidonnaisen porrastus kasvattaisi työllisyyttä noin 17 600 henkilöllä. Ansiotuloveron kevennys, suojaosien korotus, samoin kuin ulkomaisten opiskelijoiden työluvut ja polttoaineen verotuksen keventäminen lisäävät työllisyyttä suoraan. Hyvin maltillinen arvio KD:n työllisyysreformien yhteisvaikutuksista verotuloihin on 250 miljoonaa euroa vuositasolla.

5 Julkisen talouden vahvistaminen - tie ulos velkaantumiskierteestä

Suomen velkaantumiskehityksen taittaminen vie vuosia. Tätä varten tarvitaan yhteinen ymmärrys ja parlamentaarinen pitkäjänteinen tiekartta, kuten mm. valtiovarainministeriö esittää. Päämääränä on oltava saada valtion ja muun julkisen sektorin velkaantumisen kasvu kuriin 2020-luvulla. Finanssipolitiikan sääntöjä tulee kehittää, mutta sovitusta säännöistä tulee pitää kiinni, jotta kehityskulkuna ei ole hallitsemattoman talouspolitiikan harjoittaminen. Seuraavan hallituskauden talouspolitiikan raamit lyödään pitkälti lukkoon hallitusneuvotteluissa.

”Jokainen yhden prosenttiyksikön nousu koroissa lisää valtion menoja noin 600 miljoonalla eurolla.”

Valtion kasvavia korkomenoja on jonkin verran mahdollista hillitä terävämmällä korkopolitiikalla. Jokainen yhden prosenttiyksikön nousu koroissa lisää valtion menoja noin 600 miljoonalla eurolla. Niinpä lyhyttä hinnoitteluaikaa painottavaa korkostrategiaa on syytä arvioida kriittisesti muuttuneessa korkoympäristössä.

Julkisen talouden tasapainottamiseksi tarvitaan maltillisia veronkorotuksia haittaverotukseen, julkista taloutta vahvistavia menoleikkauksia sekä työllisyyttä vahvistavia toimenpiteitä. Lisää verotuloja voidaan saada esimerkiksi terveysperusteisesta verosta, jota monet terveysalan järjestöt kannattava.

Energian hinnan nousun myötä energiayhtiöt ovat tehneet erittäin suurta voittoa. Esimerkiksi kasvava tuulivoimatuotanto lisää tarvetta sähköverkon vahvistamiselle ja säätövoimalle. Tuulivoimatuotannon voitoista suuri osa valuu ulkomaille, mutta kulut jäävät Suomeen [9]. Pelkästään sähköverkon vahvistaminen tulee lähivuosina maksamaan miljardeja. Tanskassa on valmisteltu lakiesitys ns. tuottajamaksusta, joka velvoittaa uusiutuvan energian yhtiöt osallistumaan kantaverkon vahvistamiseen. KD esittää, että Suomeen on valmisteltava malli voimalaitosveroksi tai tuottajamaksuksi, joka huomioi energiantuotannon aiheuttamat ulkoisvaikutukset ympäristölle, julkiselle taloudelle ja paikallisille asukkaille.

Yleishyödyllisyyden määritelmää lainsäädännössä tulee tarkastella. Suurimpien säätiöiden sekä esimerkiksi työmarkkinakeskusjärjestöjen pääomatulot tulee laittaa verolle.

Veronkorotukset

Alkoholiveron korotus	20,00
Terveysperusteinen vero lisätylle sokerille	250,00
Voimalaitosvero / tuottajamaksu	250,00
Työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksun verovapauden puolittaminen	105,00
Työnantajyritysten jäsenmaksujen verovähennysoikeuden poisto	30,00
Uudistetaan yleishyödyllisyyden määritelmää lainsäädännössä: suurten säätiöiden verotus	70,00
Työmarkkinakeskusjärjestöjen sijoitustuottojen pääomatulovero	40,00
Veronkorotukset yhteensä	765 M€

Uudistetaan asumistuki

Asumistukimenot ovat kasvaneet huomattavan nopeasti. Suomen asumistukijärjestelmä kaipaa laajaa uudistamista. Asumistukimenojen kasvun hillitsemiseksi KD esittää opiskelijoiden erillisen asumistuen palauttamista sekä asumistuen kriteereiden palauttamista siten kuin ne olivat ennen 2015 voimaan tullutta uudistusta. Kriteereitä olivat varallisuusehto, suojaosareformi sekä neliörajoitus. Lisäksi esitämme toimeentulotuen asumisosan hyvin maltillista 3,5 % omavastuuta. Esityksillä saadaan julkiseen talouteen noin 300 miljoonan euron säästö vuositasolla. Esitettyä uudistusta voi ajatella tilapäisenä: laajempi asumistuen uudistus on välttämätöntä toteuttaa sosiaaliturvan kokonaisuudistuksen yhteydessä.

Julkisen hallinnon tehostaminen

Valtionhallinnon kuluja on väistämättä karsittava osana julkisen sektorin säästöohjelmaa. Valtion työvoimakustannukset olivat 4,5 miljardia vuonna 2021. Suurin osa valtion työntekijöistä työskentelee asiantuntijatehtävissä. Säästöjä on kohdennettava lähes kaikille ministeriöille. Turvallisuudesta emme kuitenkaan ole valmiita tinkimään.

Valtion kiinteistöomaisuuden käyttöaste on edelleen varsin alhainen. Valtioneuvosto on vuonna 2021 tehnyt periaatepäätöksen kiinteistö- ja toimitilastrategiasta, jolla tehostetaan valtion kiinteistöjen käyttöä. Strategiaa edistämällä voidaan saavuttaa säästöjä valtion kiinteistökuluissa.

Lisäksi esitämme Sitran pääoman osittaista palauttamista valtiolle sekä tehottomaksi jääneen Ilmastorahasto oy:n osakepääoman palauttamista valtioneuvoston kanslian omistukseen. Uudistus lisäisi valtion osinkotuloja arviolta 60 miljoonalla eurolla vuosittain.

Menoleikkaukset

Yleisen asumistuen uudistus	300,00
Ansiosidonnaisen porrastus + ansiosidonnainen kaikille	148,00
Viihdemerenkulun miehistötuen leikkaus	75,00
Julkisen hallinnon tehostamisohjelma	300,00
Työmarkkinatuen kielilisiä	5,00
Menoleikkaukset yhteensä	828 M€

Kertaluontoiset tulot

Sitran pääoman osittainen tulouttaminen valtiolle	100,00
Kertaluontoiset tulot yhteensä	100 M€

Lisääntyneet tulot ja valtiontaloutta tasapainottavat vaikutukset

Ilmastorahaston pääoman palauttaminen valtiolle - valtion osinkotulojen kasvu	60,00
Työllisyystoimien vuoksi nousseet verotulot ja vähentyneet kulut (arvio)	250,00
Omaishoidon tuen verovapauden vaikutus toimeentulotukimenoihin ym.	6,00
Lapsilisän korotuksen vaikutus toimeentulotukimenoihin ym.	15,00
Työttömyysturvan suojaosan nosto vaikutus verotuottoihin, asumistukimenoihin ja toimeentulotukeen	30,00
Työllisyyden ja elinvoiman edistäminen yhteensä	361 M€

Yhteenveto

Verojen lisäykset ja muut valtiontaloutta vahvistavat toimet yhteensä	+ 2054,00
Menolisäykset + tulojen vähennykset yhteensä	- 1517,00
Erutus (verrattuna hallituksen esitykseen)	+ 537 M€

Loppuviitteet

1) Korkomenojen kasvu kertautuu, kun sekä korko että valtion velkataso kasvavat. 3,0 prosentin korkotasolla budjettiin varatut 1,5 miljardin valtionlainojen korkomenot tulevat olemaan noin 2,2 miljardia euroa. Lähivuosina korkomenot voivat olla jopa 4 miljardin euron tasolla. Vertailun vuoksi on hyvä ottaa huomioon, ettei Ruotsi ole ottanut nettolainaa tänä vuonna eikä ota myöskään ensi vuonna.

2) Elpymisväline, kts. <https://vm.fi/elpymisvaline> "Ainutkertaisena" esitelty elpymisväline avasi EU-oikeudellisen tien uusille EU-tulonsiirroille, kuten ilmastotoimien sosiaalirahastolle. Puheet uusista elpymisvälineistä käynnistyivät Euroopassa lähes välittömästi. Taloudellisesti vielä suurempi merkitys on kuitenkin Euroopan keskuspankin (EKP) kautta vähitellen kasvavalla yhteisvelalla. EKP on kesällä 2022 lisännyt velkakirjaohjelmiensa ehtoihin joustavuuspykälän, jonka perusteella se voi ohjata yhden valtion velkakirjoista erääntyvän pääoman jonkin muun valtion velkakirjojen hankkimiseen ns. Transmission Protection Instrument (TPI) -järjestelyn kautta. Järjestelyn avulla EKP voi suunnata rahapulaa potevan eurovaltion velkakirjojen tukistoihin rajoittamattoman määrän miljardeja. Kaiken lisäksi, jos esimerkiksi EU:n ennallistamisasetus toteutuu komission esittämässä muodossa, seuraa tästä jopa 900 miljoonan euron tappiot vuositasolla.

3) Päätös Uniperin hankinnasta tehtiin Sipilän hallituksen kaudella. Vuoden 2018 loppuun mennessä Fortum, jonka osakkeiden pääomistaja on Suomen valtio, oli saanut hankittua 49,99 prosenttia Uniperin osakkeista noin neljän miljardin euron hintaan. Kaupat lopuista hankituista osakkeista toteutuivat maaliskuussa 2020 Rinteen hallituksen jo vaihduttua Sanna Marinin hallitukseksi. Pää- ja omistajaohjausministerin salkkujen ollessa SDP:llä Fortum lisäsi sijoitustaan Uniperiin noin kolmella miljardilla eurolla. Valtion omistusosuus Fortumista ja sen myötä myös epäonnistuneen kaupan kolmen miljardin tappioista on noin puolet.

4) Suomi on ainoa pohjoismaa, jossa terveystalouden osuus asukasta kohden ovat alle EU:n keskiarvon (3521 €).

5) EVA:n arvio, kts. <https://www.eva.fi/blog/2022/09/20/tyonhakupuhdas-tyonhakupuhdas-tyonhakupuhdas-tyonhakupuhdas-tyonhakupuhdas>

6) Esimerkiksi EVA:n "työnhakuraha"-mallissa ansiosidonnaisen työttömyysturvan taso perustuisi suoraan palkkatuloihin ja mallissa olisi kolme porrasta. Malli ei ole laskelmiltaan suoraan vertailukelpoinen tässä esitettyyn.

7) Lähde: Eduskunnan tietopalvelun laskelma 23.11.2022.

8) Lähde: Eduskunnan tietopalvelun laskelma 23.11.2022. Vertailun vuoksi, Elinkeinoelämän keskusliitto on arvioinut oman porrastusmallinsa työllisyysvaikutuksiksi 12 000–16 700 henkilötyövuotta ja työllisyysvaikutuksen vaikutukseksi julkiseen talouteen noin 170–240 miljoonaa euroa.

9) Eräiden arvioiden mukaan Suomeen rakennetusta ja suunnitteilla olevasta tuulivoimasta jopa 80 % on ulkomaalaisomisteista. Lähde: Tuleeko Suomesta Euroopan energiareservaatti? Kanava 5-2022.

Hyväksytty KD:n eduskuntaryhmässä 24.11.2022

